INDEX

LECTIONUM QUAE IN TRIBUS LIBRIS DE ANIMA
CONTINENTUR

LIBER PRIMUS

De dignitate, utilitate ac difficultate eius scientiae quae circa animam. De animae essentia veterum opiniones referuntur et expenduntur. De unitate animae dubitatio proposita.

pag.

LECTIO I. Dignitatem, utilitatem, ordinem, ac difficultatem huius scientiae ad alias ostendit 1
LECTIO II. Huius scientiae praemissa difficultate, ac variis definiendi et sciendi generibus, ostendit de anima contemplationem ad quam philosophiae partem spectat 6
LECTIO III. Motu et sensu animam fuisse cognitam a philosophis dicit; et illorum affert sententias ac reprobat, qui se animam ex motu cognovisse existimarunt 10
LECTIO IV. Empedoclis et Platonis sententias exponit, qui ex parte cognitionis animam cognoverunt: quod item fuere nonnulli qui animam esse numerum seipsum moventem definierunt . . . 14
LECTIO V. Varias philosophorum opiniones adducit, qui animam ipsam unum aliquod sensibilium elementorum esse existimaverunt 17
LECTIO VI. Adversus illos pluribus rationibus contendit, qui animam secundum substantiam moveri opinabantur . . 22
LECTIO VII. Reprobat Democriti sententiam de anima, qui eam voluit moveri ex atomis, et adducit de anima Platonis sententiam 26
LECTIO VIII. Adversus Platonem varias adducit rationes, quibus probat animam nullam penitus magnitudinem habere . 30
LECTIO IX. Quorumdam minus recte de anima philosophantium opinionem variis argumentis reprobat, qui eam esse harmoniam existimaverunt 35
LECTIO X. Destruit illorum sententiam, qui animam per se moveri physice existimaverunt 39
LECTIO XI. Eorum opiniones variis argumentis reiicit, qui animam definierunt esse numerum seipsum moventem . . 43
LECTIO XII. Multis rationibus redarguit Empedoclem, qui ex omnibus principiis et elementis animam, ut omnia cognosceret, componi asseruit 47

pag.

LECTIO XIII. Eorum sententiam exponit ac reprobat qui animam ipsis elementis attribuere ausi sunt 51
LECTIO XIV. Duas quaestiones proponit et solvit; videlicet, num variae animae operationes uni tantum animae conveniant, vel diversis eius potentiis; et vitae ipsius quodnam sit principium . . 53

LIBER SECUNDUS

De animae definitione, potentiis, ordine ac ratione. De vegetandi vi. De potentia animae sensitiva. De numero sensuum. De unoquoque sensuum singillatim. De sensu communi eiusdemque a sensibus propriis distinctione. De sapere ac sentire, eorumque discrimine. De imaginatione (1).

LECTIO I. Proponit dicenda; deinde nonnullis divisionibus propositis, dicit definitionem animae; et demum exponit, quomodo ipsi corpori uniatur . . . 57
LECTIO II. Explicata animae definitione, exponit quomodo ea non sit a corpore separabilis 63
LECTIO III. Ponit duplicem demonstrandi modum; unum a priori, alterum a posteriori; quo concludit animam esse primum vivendi principium in tribus viventium generibus essentialiter ordinatis 65
LECTIO IV. Quo pacto distinguantur potentiae ab ipsa anima et abinvicem in rebus animatis: ex hoc deducens animam esse id, quo primo vivimus, sentimus, movemur et intelligimus . . . 69
LECTIO V. Quotnam sint et quae animae vires, et quomodo se invicem ordine quodam sequantur exponit, ac quo pacto singulis earum animae ratio conveniat, quam proxime explicaverat. . . 73
LECTIO VI. De animae viribus singulis dicendum esse proponit: et incipiendum esse ab obiectis, ex quibus ipsi actus, et ex his potentiae, et ipsa anima patefiunt 77

(1) Advertat lector, in *Summa libri* secundi quosdam titulos irrepsisse qui ad tertium spectant, ut *de sensu communi* et *de imaginatione*. Error hinc ortum habuit, quod aliter libri de Anima dividuntur apud Latinos et apud Graecos.

pag.

LECTIO VII. De ipso alimento, ac generatione, quae ad vegetativam animae partem, ut obiectum et opus spectant, dicendum esse ostendit; hinc probat animam ipsam omnium viventium causam esse in triplici causarum genere; videlicet, formae, finis et efficientis . 80

LECTIO VIII. Duas minus recte philosophantium sententias refellit: unam qua Empedocles viventium augmentum decrementumque terrae ac igni attribuebat; alteram qua tantum igni, hoc ipsum, non autem animae, attribuendum, ut par erat, existimabat 84

LECTIO IX. Alimentum quomodo ei quod alitur, sit contrarium, et quidnam sit ostendit: quo item pacto, nutritioni, augmento, et generationi animatorum conveniat exponit, ex quo animae vegetabilis definitionem deducit: qua item demum ratione alimentum sit ipsius nutritionis instrumentum declarat . . 87

LECTIO X. Quomodo simile a simili patiatur: ex quo deducit sensum non in actu esse ipsa sensibilia, sed in potentia: est etiam in actu quo ipso suo opere fungitur, sensibilia ipsa cognoscendo 91

LECTIO XI. Distinguit quippiam esse in potentia bifariam; vel simpliciter, vel secundum quid; et ad intellectum applicans, ostendit quomodo ex potentia reducatur in actum, non quidem patiendo, sed potius seipsum perficiendo 94

LECTIO XII. Quam differenter ab intellectu sensus educatur de potentia in actum, ostendit; et ea, quae dixit, epilogat 97

LECTIO XIII. Primum de sensibilibus uniuscuiusque sensus dicendum esse proponit. Deinde sensibilia dividit in tria: in sensibilia per accidens, et sensibilia per se, quorum alia propria, alia communia iure sunt appellata 99

LECTIO XIV. Quod color sit proprium obiectum visus ac visibile per se. Quid item diaphanum ac lumen sit exponit, et lumen ipsum non esse corpus probat . 102

LECTIO XV. Proprium visibile in lumine et perspicuo videri et in debita distantia, quamvis et alia nonnulla in tenebris videantur, ostendit 107

LECTIO XVI. Dividit sonum in sonum in actu, et in potentia; et exponit quomodo, et quot modis, et in quo subiecto fiat; et declarat quomodo generetur echo, et duas illius ponit species . . 110

LECTIO XVII. Quomodo fiat sonus in medio aere uno et continuo existenti: quod in aure item sit aer aedificatus et immobilis ut fiat auditus, probat: quae etiam demum causa sit soni, et illius differentias, et acuti et gravis ex similitudine ad qualitates tangibiles declarat 114

LECTIO XVIII. Quibusnam conveniat vocem habere, et quomodo formetur . 117

LECTIO XIX. Quam difficile sit de odorabili tractare dicit, eius naturam et differentias ex saporum differentiis patefacit, concludens quo modo odorativum sit odorabilis perceptivus, et oppositi . 120

LECTIO XX. Quo pacto immutetur sensus olfactus ab odorabili, non modo in hominibus, sed in aliis animalibus; et de ipsius instrumenti odoratus compositione 123

LECTIO XXI. Gustabile non percipi per medium extraneum, sed coniunctum, dicit: de ipsius item instrumenti gustus qualitate, et de saporum differentiis agit 125

LECTIO XXII. Inquirit num sensus tactus sit unus, vel plures: et solvit quod plures sunt: quaerit etiam quid sit medium in sensu tactus, num caro, vel aliquid aliud proportionale 129

LECTIO XXIII. Quaerit num tactus et gustus sentiant per medium extraneum; et ostendit quod sic, differenter tamen ab aliis sensibus: carnem etiam non organum tactus, sed medium potius esse probat: quod demum in debita compositione tangibilium qualitatum tactus ipse consistat, et quorum tangibilium sit perceptivus, declarat . . . 133

LECTIO XXIV. Nonnulla tradit, quae communia esse videntur omnibus sensibus: videlicet sensum esse receptivum specierum sine materia: propter quid item sensibilium excellentiae sensus ipsos corrumpant, et cur plantae minime sentiant exponit; quaerit demum num quippiam a sensibili pati contingat, quod sensu prorsus careat . . . 137

LIBER TERTIUS

De numero sensuum. De sensu communi. De imaginatione, eiusque ab intelligentia discrimine. De intellectu. De vi motiva. De communibus omnium animatorum facultatibus.

LECTIO I. Praeter quinque sensus externos, nullum esse alium sensum extrinsecum animalibus necessarium ostendit 141

LECTIO II. Praeter visum, qui est proprius sensus, dari aliam potentiam eiusdem generis, quae est perceptiva actus visionis: ostendit deinde quod sensus et sensibile simul fiant et corrumpantur; corrumpi demum sensus ipsos excellentiis sensibilium probat . . . 146

LECTIO III. Dari unum quemdam communem sensum praeter proprios et externos ostendit, qui discernit differentias sensibilium unius et plurium sensuum 150

LECTIO IV. Sapere et intelligere, ad sensum non pertinere, et consequenter sensum et intellectum, nullatenus esse idem probat: quod item phantasia sive sentire et opinari, vel opinio differant, multipliciter probat 153

LECTIO V. Phantasiam distingui ab intellectu habitu, et ab ipso sensu, multipliciter ostendit 157

LECTIO VI. Phantasiam esse motum factum a sensu secundum actum ostenditur; item phantasia nonnunquam vera, nonnunquam falsa, et cur phantasia dicatur, et quamobrem animalia secundum ipsam agere dicantur, exponit 161

LECTIO VII. Quamquam intelligere sit sicut sentire, intellectum tamen esse omnino distinctum a sensu probat, eumque omnino incorporeum et immixtum,

pag.

et impassibilem, differenter tamen a sensu, declarat: quod item non sit substantia separata demonstrat . . 163

Lectio VIII. Quodnam sit intellectus humani obiectum inquirit; concludens illud esse quidditatem rerum materialium, non autem speciem intelligibilem aliquam 168

Lectio IX. Ostendit quo pacto possibilis intellectus sit intelligibilis 171

Lectio X. Praeter possibilem intellectum, qui est omnia fieri, dari rursus in anima oportere alium agentem intellectum, qui est omnia facere, et qui est separabilis, impassibilis, et immixtus actu, ostendit; conditiones item ponit ipsius intellectus in actu, concludens demum animae partem intellectivam esse penitus a corpore separabilem, cui competet alius intelligendi modus, quam nunc habeat 173

Lectio XI. Duplicem esse intellectus operationem exponit: unam circa indivisibilia et simplicia, in qua nec verum nec falsum est nisi per accidens: alteram, circa compositionem et divisionem conceptuum secundum affirmationem et negationem, in qua iam verum vel falsum est 177

Lectio XII. Ostendit intellectum moveri ab intelligibili, nec posse intelligere sine phantasmate. Quod item intellectus practicus et speculativus in anima non sunt realiter distincti, sed ratione tantum, probat; quo pacto demum ad abstractorum cognitionem se habeat exponit 181

pag.

Lectio XIII. Intellectum vel animam esse omnia non quidem per compositionem, ut volebant antiqui, sed per apprehensionem, probat: quia item non contingat fieri intellectionem absque sensu ostendit 186

Lectio XIV. Proposita dicendorum intentione, arguit illas virium animae divisiones, quae dividuntur in rationales et irrationales, vel in rationalem, irascibilem et concupiscibilem; deinde probat vim animae motivam secundum locum non esse vegetandi principium nec sensum, nec intellectum, vel appetitum 188

Lectio XV. Principium motus localis in animalibus immobile, ipsum esse appetibile ostendit: principium autem, quod motum movet, ipsum appetitivum; quod autem movetur localiter, ipsum animal, instrumentum autem cor . . 193

Lectio XVI. Nihil motivum suiipsius esse sine phantasia ostendit; hominem autem seipsum movere ratione particulari practica exponit 197

Lectio XVII. Quodlibet vivens, quamdiu vivit, vegetativam animam necessario habere ostendit, non autem sensum, nisi passive, ut plantas: utroque autem modo animalia tantum sensum habere, et ex illis sensum tactus et gustus, qui sensus fiunt in recipiendo, non autem emittendo 199

Lectio XVIII. Animalis corpus non esse simpliciter de natura alicuius particularis elementi sensibilis, nec esse sine sensu tactus, quemadmodum esse potest tactus non existentibus aliis sensibus . 204